

2. Традиції чаювання в Україні.

Олена Майборода, Лариса Мазур

Національний університет харчових технологій.

Вступ. Чай - найпоширеніший напій на земній кулі. За загальними підрахунками, він є основним напоєм для двох мільярдів людей на землі. Чай - один з найдавніших напоїв, вживання якого нерозривно пов'язане з національною культурою, господарством та історичними традиціями багатьох народів. Для деяких народів і народностей він є продуктом першої необхідності. Є народи, які цінують його нарівні з хлібом як життєво важливий, нічим не замінний продукт.

Матеріали та методи: В тезах використовувався контент-аналіз вітчизняних та закордонних літературних джерел.

Результати. Традиція чаювання пішла з Китаю і налічує не одне тисячоліття. Перші згадки про чай відносяться до VIII-V століття до нашої ери. Набагато пізніше стали з'являтися твори мистецтва, присвячені чаю - «Ода чаю» відноситься до IV століття нашої ери, а «Канон чаю» до VII- IX століття. У той час рецепт заварювання чаю кардинально відрізнявся від того, який ми знаємо зараз - чайне листя варили, як суп, в каструлі. Листя збирали ранньою весною, сушили, розтирали в порошок, а потім виготовляли з нього «пігулки», які перед вживанням розтирали в посуді. Поступово культура чаювання з Китаю почала проникати і в інші країни. Приблизно в V столітті нашої ери китайці почали активну торгівлю чаєм з турецькими купцями. У VI -XI століттях культура чаювання починає проникати в Японію. Приблизно в цей

же час культура чаювання дійшла і до Кореї. В XVII столітті починається регулярний імпорт китайського чаю до Європи та Америки [1].

В Україну традиційний чай з традиціями його вживання прийшов не так давно. Але ще в період середньовіччя тодішні жителі чудово розбиралися в трав'яних настоях. Премудрості «зеленої аптеки» знали не тільки знахарі та інші представники народної медицини, а й прості смертні: у кожній родині з покоління в покоління передавалися рецепти приготування цілющого чаю. На Україні здавна селяни замість чаю заварювали листя м'яти, суниці, цвіт липи, звіробоя, пелюстки шипшини і троянди, гілки вишні, смородини, малини тощо.

У сімнадцятому столітті в Україну почали ввозити традиційний чорний чай. Входити в звичай чаювання почало при Катерині II. Але з огляду на те, що сам чай і цукор до нього були занадто дорогі, широкого розповсюдження чаювання не знайшло. Народ дивився на новомодний напій панів як на божевільну розкіш, згубу і розорення. Прості громадяни про нього взагалі не чули і в звичайні дні пили узвар або відвар сушеної трави іван-чаю. Вже в 1857р. в Проскурівському повіті Подільської губернії щорічно вживали сорок пудів чаю. Торгівці додавали до чайного листу січене листя м'яти й берези, знижуючи таким чином якість та ціну чаю. У народному середовищі чаювання, як і куріння, вважалося справою гріховною. Втім, церква засуджувала не сам напій, а примхи нової кулінарної моди, що підштовхувала городян на зайві витрати і прищеплювала смак до розкоші.

У Росії та в Україні чайна традиція під тиском національних особливостей стала абсолютно несхожою ні на східну, ні на європейську. До XIX століття чай пили дома, потім почали з'являтися чайні, де на загальні столи подавалися самовари з окропом і чайники із заваркою. Чай пили з молоком, вершками, лимоном, варенням, бубликами і цукром в прыску.

На початку XIX століття етикет чаювання в Україні набув своїх національних рис. Старі київські чайні церемонії мали властивість трансформуватися в будь-який інший вид застілля: в обід, вечерю, банкет, гулянку і в усе інше, залежно від обставин. Це добре видно з розповідей і повістей І. Нечуя-Левицького, який любив описувати киян саме за столом. У міщанських будинках, пише він, гостям подавали чай з бубликами, білим хлібом або булочками. Далі, якщо бесіда зав'язувалася і обіцяла бути цікавою і довгою, на стіл ставився посуд, пляшка горілки і холодна закуска. Імпровізована частина застілля закінчувалася жвавою розмовою і, залежно від настрою, співом.

Саме в той час зародилися традиції чаювання як ритуалу гостинності та спілкування. У який би час не приходили гості, з цієї нагоди всією сім'єю сідали пити чай. Чашку прийнято було передавати один одному двома руками з привітною усмішкою і побажанням: «На здоров'я!». Приймаючи ж чай, слід було відповідати: «Благо дарю вам ». Ці слова вимовлялися за столом так часто, що буквально пронизували повітря світлиці. Діти теж були повноправними учасниками чаювання. Слухаючи «корисні» бесіди, вони набиралися розуму, вчилися поводитися за столом, поважати старших.

Сьогодні в Україні, Росії та багатьох інших країнах стало дуже модно пити зелений чай тому, що він містить багато катехинів, які мають антиоксидантні, антимікробні властивості, зміцнюють імунну систему [2]. Взагалі чай перетворився у повсякденний напій, його вже рідко заварюють в чайниках, віддаючи перевагу пакетикам.

Висновки. Після багатьох років чаю вдалося стати напоєм українського народу. І хоча він не зміг замінити лікувальні трав'яні настої і улюблений узвар, все ж йому вдалося стати невід'ємною частиною українського столу.

Література

1. Леонов Ю.Н., Чаепитие на Руси и в иных землях: монография. /Леонов Ю.Н., М.: Монолит, 2004. 190 с.
2. Барабой В.А., Катехіни чайної рослини: структура, активність, застосування. // Biotechnologia Acta. -2008.V1.-№3.-С.024-036.